

ZAKON O ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA (Narodne novine br.: 111/97, 27/98, 128/99 i 79/02)

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom propisuju temeljna načela, način organiziranja i provođenja zaštite te pretpostavke za primjenu mjera i postupanje prema osobama s duševnim smetnjama.

Članak 2.

Zaštita i unaprjeđivanje zdravlja osoba s duševnim smetnjama ostvaruje se:

1. omogućavanjem odgovarajuće dijagnostičke obrade i liječenja osoba s duševnim smetnjama,
2. znanstvenim istraživanjima na području zaštite i unaprjeđivanja zdravlja osoba s duševnim smetnjama i njihovom zaštitom od liječničkih ili znanstvenih istraživanja bez njihova pristanka ili pristanka njihovih zastupnika,
3. uključivanjem osoba s duševnim smetnjama u obrazovne programe koji se provode u psihijatrijskoj ili nekoj drugoj ustanovi u kojoj su one smještene, kao i nastavne programe obrazovnih ustanova, ovisno o zdravstvenom stanju osobe s duševnim smetnjama,
4. oporavkom osoba s duševnim smetnjama njihovim uključivanjem u obiteljsku, radnu i društvenu sredinu, uvažavajući izbor osobe kada je to moguće,
5. izobrazbom osoba koje se bave zaštitom osoba s duševnim smetnjama i unaprjeđivanjem njihova zdravlja,
6. poticanjem udruživanja osoba s duševnim smetnjama u cilju ostvarivanja njihovih prava, samopomoći i pomoći.

Članak 3.

Značenje izraza u ovom Zakonu:

1. Osoba s duševnim smetnjama je duševno bolesna osoba, osoba s duševnim poremećajem, nedovoljno duševno razvijena osoba, ovisnik o alkoholu ili drogama ili osoba s drugim duševnim smetnjama.
2. Osoba s težim duševnim smetnjama je osoba s duševnim smetnjama koja nije u mogućnosti shvatiti značenje svojega postupanja ili ne može vladati svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da joj je neophodna psihijatrijska pomoć.
3. Neubrojiva osoba je osoba koja u vrijeme ostvarenja zakonskih obilježja kaznenog djela ili prekršaja nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnoga duševnog razvitka ili druge teže duševne smetnje.
4. Osoba nesposobna za sudjelovanje u kaznenom ili prekršajnom postupku je okrivljenik s utvrđenim duševnim

smetnjama zbog kojih nije u mogućnosti sudjelovati u tim postupcima.

5. Psihijatrijska ustanova je zdravstvena ustanova ili njezina jedinica za obavljanje specijalističko-konzilijarnog i bolničkog liječenja iz područja psihijatrije ustrojena prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti.

6. Socijalna ustanova je ustanova ili njezina jedinica za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi, ustrojena prema posebnom zakonu.

7. Psihijatar je doktor medicine specijalist iz područja psihijatrije ili neuropsihijatrije.

8. Doktor medicine je osoba sa završenim medicinskim fakultetom i položenim državnim ispitom.

9. Dijete i maloljetna osoba su osobe koje nisu navršile osamnaest godina života i koje nisu stekle poslovnu sposobnost.

10. Liječnički postupak je određen oblik liječenja, dijagnostički postupak, prijam i smještaj u psihijatrijsku ustanovu radi dijagnostičke obrade i liječenja, uključivanje u obrazovne programe koji se provode u psihijatrijskoj ustanovi, izvođenje istraživanja na području zaštite i unaprjeđivanja zdravlja osoba s duševnim smetnjama.

11. Prijam u psihijatrijsku ustanovu je postupak od dolaska ili dovođenja osobe u tu ustanovu radi pregleda ili liječenja do donošenja odluke o njezinom dobrovoljnom smještaju ili prisilnom zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi ili njezinom otpuštanju. Prijam može trajati do 72 sata od trenutka dolaska, odnosno dovođenja osobe u psihijatrijsku ustanovu.

12. Pristanak je slobodno dana suglasnost osobe s duševnim smetnjama za provođenje određenoga liječničkog postupka, koja se zasniva na odgovarajućem poznavanju svrhe, prirode, posljedica, koristi i opasnosti toga liječničkog postupka i drugih mogućnosti liječenja.

13. Dobrovoljni smještaj je smještaj osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu uz njezin pristanak. Smještaj bez pristanka je smještaj osobe koja nije sposobna dati pristanak pa pristanak umjesto nje daje zakonski zastupnik ili nadležni Centar za socijalnu skrb. Predstavnik Centra za socijalnu skrb daje ili uskraćuje svoj pristanak najkasnije u roku od tri dana donoseći odluku na temelju svih dostupnih podataka o eventualnoj potrebi poduzimanja daljnjih mjera socijalne zaštite osobe smještene u psihijatrijsku ustanovu bez njezinog pristanka. Odluka kao i svi daljnji na njoj temeljeni postupci obvezno se unosi u dokumentaciju Centra i u liječničku dokumentaciju psihijatrijske ustanove u kojoj je ta osoba smještena.

14. Prisilno zadržavanje je smještaj osobe s težim duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu od trenutka donošenja odluke psihijatra o zadržavanju te osobe bez njezina pristanka do odluke suda o prisilnom smještaju bez obzira da li se radi o osobi koja je tek došla ili dovedena u psihijatrijsku ustanovu ili osobi koja se već nalazi na liječenju u psihijatrijskoj ustanovi pa je opozvala pristanak za dobrovoljni smještaj.

15. Prisilni smještaj je smještaj osobe s težim duševnim smetnjama prema mjerilima članka 22. i članka 45e. ovoga Zakona. U rješenju sud će navesti radi li se o prisilnom zadržavanju i prisilnom smještaju u psihijatrijsku ustanovu po članku 22. ili članku 44. ovoga Zakona.

16. Zakonski zastupnik za maloljetnika je roditelj ako nije lišen roditeljskog prava, za maloljetnika koji je bez roditelja ili o kojem se roditelji ne brinu - staratelj, za maloljetnog usvojenika - usvojitelj, za punoljetnu osobu nad kojom je produženo roditeljsko pravo - roditelj, za punoljetnu osobu kojoj je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost - staratelj.

II. TEMELJNA NAČELA

Članak 4.

- (1) Svaka osoba s duševnim smetnjama ima pravo na zaštitu i unaprjeđivanje svoga zdravlja.
- (2) Osoba s duševnim smetnjama smještena u psihijatrijsku ustanovu ima pravo na jednake uvjete liječenja kao i osobe smještene u druge zdravstvene ustanove.
- (3) Slobode i prava osobe s duševnim smetnjama mogu se ograničiti samo zakonom ako je to nužno radi zaštite zdravlja ili sigurnosti te ili drugih osoba.

Članak 5.

- (1) Dostojanstvo osoba s duševnim smetnjama mora se štiti i poštovati u svim okolnostima.
- (2) Osobe s duševnim smetnjama imaju pravo na zaštitu od bilo kakvog oblika zlostavljanja te ponižavajućeg postupanja.
- (3) Osobe s duševnim smetnjama ne smiju biti dovedene u neravnopravan položaj zbog svoje duševne smetnje. Posebne mjere koje se poduzimaju da bi se zaštitila prava ili osiguralo unaprjeđivanje zdravlja osoba s duševnim smetnjama ne smatraju se oblikom nejednakog postupanja.

Članak 6.

Psihijatri i drugi zdravstveni djelatnici dužni su organizirati liječenje osoba s duševnim smetnjama tako da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju njihove slobode i prava te prouzrokuju fizičke i psihičke neugodnosti osobama s duševnim smetnjama i vrijeđaju njihovu osobnost i ljudsko dostojanstvo.

Članak 7.

Psihijatri i drugi zdravstveni djelatnici dužni su dobrovoljnom prihvaćanju suradnje u liječenju i uvažavanju želja i potreba osobe s duševnim smetnjama dati prednost pred prisilnim mjerama.

Članak 8.

- (1) Osobu s duševnim smetnjama koja može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženoga liječničkog postupka i koja na osnovi toga može donijeti odluku i izraziti svoju volju može se pregledati ili podvrgnuti liječničkom postupku samo uz njezin usmeni pristanak ako postoje medicinski razlozi da se takav pregled ili liječnički postupak obavi.
- (2) Sposobnost osobe dati pristanak utvrđuje doktor medicine ili psihijatar u vrijeme kad ta osoba donosi odluku. Pregled kojim se utvrđuje sposobnost davanja pristanka

dopušten je u svim slučajevima u kojima osoba ne pokazuje otvoreno protivljenje obavljanju tog pregleda. U slučaju protivljenja pregledu za ocjenu sposobnosti za davanje pristanka, pregled osobe može se obaviti i protiv njene volje samo ukoliko su ispunjeni uvjeti iz članka 22. ovoga Zakona. Usmeni pristanak osobe iz stavka 1. ovoga članka upisuje se u liječničku dokumentaciju. Osoba iz stavka 1. ovoga članka može zahtijevati da postupku davanja pristanka bude nazočna osoba od njenog povjerenja.

(3) Osoba s duševnim smetnjama koja nije sposobna dati pristanak, bilo zbog toga što u određenom trenutku ne može razumjeti prirodu, posljedice ili opasnost predloženoga liječničkog postupka ili zbog toga što u tom trenutku ne može donijeti odluku ili izraziti svoju slobodnu volju može se podvrgnuti samo onom liječničkom postupku koji je u njenom najboljem interesu.

(4) Dijete ili maloljetna osoba s duševnim smetnjama, koja nije sposobna dati pristanak, može se podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku samo uz pristanak njegovoga zakonskog zastupnika. Mišljenje djeteta se pri tome treba uzimati u obzir sukladno njegovoj dobi i stupnju zrelosti.

(5) Punoljetna osoba s duševnim smetnjama, koja nije sposobna dati pristanak, može se podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku samo uz pristanak njenog zakonskog zastupnika, a ako ga nema, pregled se može obaviti prema mjerilima stavka 2. i 3. ovoga članka.

(6) Kad pristanak daju osobe iz stavka 4. i 5. ovoga članka psihijatar im je dužan pod istim uvjetima dati obavijesti koje je dužan dati osobi s duševnim smetnjama kad ova daje pristanak.

(7) Pristanak iz stavka 1., 4. i 5. ovoga članka može se povući u bilo kojem trenutku. Osobi koja povlači pristanak moraju se objasniti posljedice prestanka primjenjivanja određenog liječničkog postupka.

(8) Odricanje osobe s duševnim smetnjama od prava na davanje pristanka ne proizvodi pravne učinke.

Članak 9.

(1) Traženje pristanka iz članka 8. stavka 1., 4. i 5. nije obvezno ako bi zbog njegovoga pribavljanja bio neposredno ugrožen život osobe s duševnim smetnjama ili bi prijetila ozbiljna i neposredna opasnost od težeg narušenja njenog zdravlja. Liječnički postupak može se primjenjivati bez pristanka samo dok traje navedena opasnost.

(2) Brisan.

(3) Osobu s težim duševnim smetnjama, koja je prisilno smještena u psihijatrijsku ustanovu, može se i bez njenog pristanka podvrgnuti pregledu ili drugom liječničkom postupku koji služi liječenju duševnih smetnji zbog kojih je prisilno smještena u psihijatrijskoj ustanovi samo ako bi bez provođenja tog postupka nastupilo teško oštećenje zdravlja te osobe.

(4) Ako se liječnički postupak provodi bez pristanka osobe s duševnim smetnjama u skladu sa člankom 8. stavkom 4. i 5. i stavkom 2. i 3. ovoga članka treba u mjeri u kojoj je to moguće objasniti toj osobi moguće postupke njenog liječenja i uključiti tu osobu u planiranje njenog liječenja.

Članak 10.

- (1) Svako prisilno zadržavanje i prisilni smještaj osoba s duševnim smetnjama podliježe sudskom nadzoru prema postupku utvrđenom ovim Zakonom.
- (2) Postupci po odredbama ovoga Zakona su žurni.
- (3) Sredstva za troškove sudskog postupka te prisilnog zadržavanja i prisilnog smještaja u psihijatrijskoj ustanovi osiguravaju se u državnom proračunu.

III. PRAVA I DUŽNOSTI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA I OSOBA KOJE PROVODE NJIHOVU ZAŠTITU I LIJEČENJE

Članak 11.

- (1) Svaka osoba s duševnim smetnjama dobrovoljno ili prisilno smještena u psihijatrijsku ustanovu ima pravo:
  1. biti upoznata u vrijeme prijama, a kasnije na svoj izričit zahtjev, sa svojim pravima i dužnostima te poučena o tome kako može svoja prava ostvariti,
  2. biti upoznata s razlozima i ciljevima njenog smještaja te sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima provedbe predloženog oblika liječenja kako i s korisnošću i opasnostima provedbe drugih mogućnosti liječenja,
  3. djelatno sudjelovati u planiranju i provođenju svojeg liječenja, oporavka i resocijalizacije,
  4. obrazovati se i radno osposobiti prema općem programu ili posebnom programu za osobe s poteškoćama u učenju,
  5. na odgovarajuću novčanu naknadu za rad u radno-terapijskim poslovima od kojih ustanova u kojoj se nalazi na liječenju ostvaruje prihod,
  6. podnositi pritužbe izravno ravnatelju psihijatrijske ustanove ili predstojniku odjela glede oblika liječenja, dijagnosticiranja, otpusta iz ustanove i povrede njezinih prava i sloboda,
  7. postavljati zahtjeve i izjavljivati bez nadzora i ograničenja prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i državnim tijelima,
  8. savjetovati se o svom trošku nasamo s liječnikom ili odvjetnikom po svom izboru,
  9. družiti se sa drugim osobama u psihijatrijskoj ustanovi i primati posjete,
  10. o svom trošku slati i primati bez nadzora i ograničenja poštu, pakete i tiskovine te telefonirati,
  11. pratiti radio i televizijske programe,
  12. posjedovati predmete za osobnu uporabu,
  13. sudjelovati po svom izboru u vjerskim aktivnostima u okviru mogućnosti psihijatrijske ustanove,
  14. predlagati premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu,
  15. biti otpuštena iz ustanove uz osiguranu podršku za prihvata u zajednici.

(2) Obavijesti iz stavka 1. točke 1. i 2. ovoga članka unose se u liječničku dokumentaciju osobe s duševnim smetnjama.

(3) Prava iz stavka 1. točke 1., 2., 3., 5., 6., 7. i 14. ovoga članka mogu u ime osobe s duševnim smetnjama ostvarivati članovi obitelji ili druge osobe koje djeluju u njezinom interesu.

(4) Prava iz stavka 1. točke 9., 10., 11. i 12. ovoga članka mogu se ograničiti kad postoji osnovana sumnja da osoba s duševnim smetnjama nastoji pribaviti oružje ili drogu, dogovara se o bijegu ili počinjenju kaznenog djela ili kad to zahtijeva zdravstveno stanje osobe.

Članak 12.

(1) Kad je liječenje osobe s duševnim smetnjama prijeko potrebno u psihijatrijskoj ustanovi, ono će se omogućiti i provesti u odgovarajućoj ustanovi koja se nalazi u mjestu njezina prebivališta, ako nema prebivališta onda u mjestu njena boravišta, a ako ni njega nema onda u mjestu gdje je osoba zatečena, a ako u tom mjestu nema psihijatrijske ustanove u psihijatrijskoj ustanovi koja je najbliža mjestu njezina prebivališta, boravišta ili mjesta gdje je osoba zatečena.

(2) Uz pisani pristanak osobe s duševnim smetnjama, odnosno zakonskog zastupnika osobe lišene poslovne sposobnosti ili djeteta s duševnim smetnjama dan u skladu sa člankom 8. stavkom 1., 4. i 5. ovoga Zakona ili na pisani zahtjev osoba ovlaštenih dati pristanak, liječenje se može provesti i u psihijatrijskoj ustanovi koja ne odgovara uvjetima iz stavka 1. ovoga članka.

(3) Psihijatrijsko liječenje djece provodi se na odjelima psihijatrijskih ustanova namijenjenim liječenju djece i mladeži koji su odvojeni od odjela za punoljetne bolesnike.

(4) Osobama s duševnim smetnjama koje su u kaznenom ili prekršajnom postupku oglašene nebrojivim osobama, prisilni smještaj se osigurava pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti iz članka 45e. ovoga Zakona u ustanovama koje posebnim aktom određuje ministar zdravstva.

(5) Izbor ustanove u koju će osoba iz stavka 4. ovoga članka biti smještena ili premještena obavlja posebno povjerenstvo ministarstva zdravstva na temelju sigurnosnih i stručnih mjerila nužnih za osiguranje odgovarajućih terapijskih i sigurnosnih uvjeta.

(6) Sastav povjerenstva i postupak za izbor ustanove prema stavku 5. ovoga članka propisuje ministar zdravstva uz suglasnost ministra pravosuđa.

Članak 13.

Nedovoljno duševno razvijena osoba koja ne raspolaže psihičkim mogućnostima za uključivanje u liječenje u psihijatrijskoj ustanovi kao i svaka druga osoba s duševnim smetnjama, liječit će se u ustanovama ili odjelima koji su prilagođeni posebnim potrebama tih osoba.

Članak 14.

(1) Psihijatrijsko liječenje djece s poremećajima u ponašanju, tjelesno ili mentalno oštećene djece, psihički bolesne djece te tjelesno ili mentalno oštećene ili bolesne osobe organizira i provodi nadležna zdravstvena ustanova.

(2) Prisilni smještaj osoba iz stavka 1. ovoga članka provodi se po odredbama ovoga Zakona.

Članak 15.

(1) Elektrokonvulzivno ili hormonalno liječenje može se primijeniti samo pod sljedećim pretpostavkama:

- (a) na temelju pisanog pristanka osobe s duševnim smetnjama ili ako ga ona nije sposobna dati, na temelju pisanog pristanka osoba iz članka 8. stavka 4. i 5. ovoga Zakona,
- (b) uz pozitivno mišljenje drugog psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvoga liječničkog postupka,
- (c) ako su prethodno iscrpljene sve ostale metode liječenja,
- (d) ako je primjena navedenih metoda nužna za liječenje osobe s duševnim smetnjama i

(e) ako se ne očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne popratne posljedice.

(2) Prema osobi s težim duševnim smetnjama koja je prisilno zadržana ili prisilno smještena u psihijatrijskoj ustanovi može se primijeniti elektrokonvulzivno liječenje i bez pristanka te osobe ili osoba navedenih u članku 8. stavku 4. i 5. ovoga Zakona ako su ispunjeni i uvjeti iz članka 9. stavka 3. i uz poštivanje ostalih pretpostavki navedenih u stavku 1. ovoga članka.

(3) Primjena liječenja iz stavka 1. i 2. ovoga članka mora se uvijek upisati u liječničku dokumentaciju zajedno s pisanim pristankom navedenih osoba i mišljenjem drugog liječnika.

(4) Primjena psihokirurgije i kastracije nije dopuštena.

Članak 16.

(1) Biomedicinska istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama mogu se poduzeti samo:

(a) ako nema druge odgovarajuće mogućnosti istraživanja nad ljudima,

(b) ako opasnost od istraživanja za osobu s duševnim smetnjama nije nesrazmjerna koristi od istraživanja,

(c) ako je istraživački projekt odobrilo Državno povjerenstvo nakon nezavisnog preispitivanja znanstvenog značaja, važnosti cilja i etičnosti samog istraživanja,

(d) ako su osobe koje sudjeluju u istraživanju obaviještene o svojim pravima i pravnoj zaštiti koju uživaju,

(e) ako su osobe koje sudjeluju u istraživanju dale svoj pisani pristanak koji mogu povući u svakom trenutku.

(2) Biomedicinska istraživanja nad osobom s duševnim smetnjama koja nije u stanju dati svoj pristanak može se poduzeti samo ukoliko su uz pretpostavke iz stavka 1. točke a-d ovoga članka ispunjene još i ove dodatne pretpostavke:

(a) ako se očekuje da će rezultati istraživanja biti od stvarne ili izravne koristi za zdravlje te osobe,

(b) ako je zakonski zastupnik osobe koja sudjeluje u istraživanju dao svoj pisani pristanak i

(c) uz suglasnost etičkog povjerenstva pri psihijatrijskoj ustanovi za svaki pojedini slučaj ako istraživanje ima cilj doprinijeti kroz povećanje zdravstvenog razumijevanja određene bolesti ili stanja, stvaranju koristi za samu osobu koja sudjeluje u istraživanju ili osobe iste dobi ili s istom dobi ili s poremećajem ako istraživanje predstavlja najmanju moguću opasnost i opterećenje za tu osobu.

Članak 17.

(1) Osobe koje obavljaju djelatnosti zaštite i liječenja osobe s duševnim smetnjama dužne su čuvati kao profesionalnu tajnu sve što saznaju ili primijete tijekom obavljanja tih djelatnosti.

(2) Osobe navedene u stavku 1. ovoga članka mogu otkriti ono što su saznale ili primijetile glede duševno oboljelih osoba tijekom obavljanja svoje djelatnosti, samo uz pristanak tih osoba ili njihovoga zakonskog zastupnika.

(3) Osobe iz stavka 1. ovoga članka mogu i bez pristanka osobe s duševnim smetnjama ili njenog zakonskog zastupnika iz stavka 2. ovoga članka, otkriti ono što saznaju tijekom liječenja i zaštite te osobe:

(a) drugom psihijatru ili doktoru medicine ako je to nužno za pružanje liječničke pomoći toj osobi,

(b) službenim osobama u centrima za socijalnu skrb i drugim državnim tijelima kada je to nužno da bi one mogle postupati u svezi s osobom s duševnim smetnjama na temelju i u okviru svojih ovlasti, i to samo onda kad osobe s duševnim smetnjama nisu sposobne dati svoj pristanak, a osobe iz stavka 1. ovoga članka nemaju osnove vjerovati da bi se osoba s duševnim smetnjama protivila otkrivanju takvih podataka,

(c) ako je to nužno učiniti u općem interesu ili interesu druge osobe koji je važniji od interesa čuvanja tajne.

(4) Otkrit će se samo oni podaci koji su nužni za ostvarivanje svrha navedenih u stavku 3. ovoga članka i ti podaci ne smiju se koristiti u druge svrhe osim onih za koje su dani.

(5) Općim interesom ili interesom koji je važniji od interesa čuvanja tajne u smislu stavka 3. ovoga članka smatra se:

(a) otkrivanje saznanja da osoba s duševnim smetnjama priprema počinjenje kaznenog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna,

(b) otkrivanje ili suđenje za najteža kaznena djela ako bi ono bilo znatno usporeno ili onemogućeno bez otkrivanja inače zaštićenih podataka,

(c) zaštita javnog zdravlja i sigurnosti,

(d) sprječavanje izlaganja druge osobe neposrednoj i ozbiljnoj opasnosti za njen život ili zdravlje.

(6) Psihijatar i doktor medicine iz stavka 3. ovoga članka dužni su čuvati kao profesionalnu tajnu, a službene osobe iz stavka 3. ovoga članka kao službenu tajnu, sve što se odnosi na osobu s duševnim smetnjama.

(7) Klinički i drugi materijali koji se koriste u predavanjima ili znanstvenim tiskovinama moraju prikriti identitet osoba s duševnim smetnjama o kojima govore.

Članak 18.

(1) Liječnička dokumentacija o liječenju osobe s duševnim smetnjama dostupna je isključivo sudu za potrebe postupka koji je u tijeku.

(2) Liječnička dokumentacija sadržava samo one podatke koji su prijeko potrebni za ostvarenje svrhe zbog koje se zahtjeva njezina dostava.

(3) Izjave osobe s duševnim smetnjama sadržane u liječničkoj dokumentaciji koje se odnose na počinjenje nekoga kaznenog djela ne mogu se koristiti kao dokaz u sudskom postupku.

(4) Podaci iz liječničke dokumentacije koji su potrebni za ostvarenje zdravstvene, socijalne, obiteljskoppravne ili mirovinske zaštite mogu se dati za službene svrhe na zahtjev tijela nadležnih za tu zaštitu samo uz suglasnost osoba s duševnim smetnjama, a ako one nisu sposobne dati suglasnost uz suglasnost zakonskog zastupnika.

Članak 19.

Svaki liječnički postupak koji se provodi na temelju ovoga Zakona mora se upisati u liječničku dokumentaciju sa naznakom je li bio poduzet sa ili bez pristanka.

Članak 20.

(1) Psihijatar može odobriti razgovor osobe s duševnim smetnjama smještene u psihijatrijsku ustanovu sa službenim osobama Ministarstva unutarnjih poslova i stručnim djelatnicima centra za socijalnu skrb samo kad to dopušta zdravstveno stanje osobe s duševnim smetnjama.

(2) Psihijatar neće odobriti razgovor službenim osobama Ministarstva unutarnjih poslova i stručnim djelatnicima skrbništva s osobom iz stavka 1. ovoga članka koja nije sposobna razumjeti stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora.

IV. DOBROVOLJNI SMJEŠTAJ OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU

Članak 21.

Osoba s duševnim smetnjama koja je sposobna razumjeti svrhu i posljedice smještaja u psihijatrijsku ustanovu i koja je na osnovi toga sposobna donijeti slobodnu odluku može se uz njen usmeni pristanak na njen zahtjev ili na zahtjev treće osobe smjestiti u psihijatrijsku ustanovu. Usmeni pristanak te osobe na smještaj u psihijatrijsku ustanovu obvezno se upisuje u liječničku dokumentaciju.

V. PRISILNO ZADRŽAVANJE I PRISILNI SMJEŠTAJ U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU

Članak 22.

(1) Osoba s težim duševnim smetnjama koja uslijed svoje duševne smetnje ozbiljno i izravno ugrožava vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu bez svog pristanka, po postupku za prisilno zadržavanje i prisilni smještaj propisanim ovim Zakonom.

(2) Dijete, maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti može se iz razloga navedenih u stavku 1. ovoga članka smjestiti u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka njenoga zakonskog zastupnika po postupku za prisilno zadržavanje ili prisilni smještaj predviđen ovim Zakonom.

Članak 23.

(1) Osoba iz članka 22. primit će se u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema članku 12. stavku 1. ovoga Zakona na

temelju uputnice doktora medicine koji nije zaposlen u dotičnoj psihijatrijskoj ustanovi i koji je tu osobu osobno pregledao i napisao propisanu ispravu o tom pregledu.

(2) Obrazac isprave s odgovarajućim sadržajem iz stavka 1. ovoga članka propisuje ministar zdravstva. U ispravi moraju biti naznačeni i obrazloženi razlozi zbog kojih doktor medicine smatra prisilni smještaj nužnim.

Članak 24.

Osobu s duševnim smetnjama za koju se osnovano sumnja da može neposredno ugroziti vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih u osobito žurnim slučajevima mogu ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dovesti u psihijatrijsku ustanovu nadležnu prema prebivalištu ili boravištu osobe odnosno prema mjestu na kojem je osoba trenutno zatečena bez prethodnoga liječničkog pregleda iz članka 23. stavka 1. ovoga Zakona.

Članak 25.

(1) Psihijatar koji primi osobu na temelju članka 23. ili 24. ovoga Zakona dužan je odmah započeti dijagnostičke i terapijske postupke i na temelju rezultata tih postupaka najkasnije u roku do 72 sata utvrditi postoje li razlozi za prisilno zadržavanje iz članka 22. ovoga Zakona.

(2) Kad psihijatar ocijeni da ne postoje razlozi iz članka 22. ovoga Zakona za prisilno zadržavanje, otpustit će dovedenu osobu i upisati svoju odluku o tome s obrazloženjem u liječničku dokumentaciju.

Članak 26.

(1) Kad psihijatar utvrdi postojanje razloga za prisilno zadržavanje iz članka 22. ovoga Zakona, dužan je donijeti odluku o prisilnom zadržavanju koja se s obrazloženjem upisuje u liječničku dokumentaciju.

(2) Psihijatar će tu odluku priopćiti prisilno zadržanoj osobi na primjeren način i upoznati je s razlozima i ciljevima njenoga prisilnog zadržavanja te s njezinim pravima i dužnostima po ovom Zakonu.

Članak 27.

(1) Psihijatrijska ustanova koja je prisilno zadržala osobu s duševnim smetnjama iz članka 22. ovoga Zakona dužna je o tome bez odgode, a najkasnije u roku od 12 sati od donošenja odluke o prisilnom zadržavanju, neposredno ili putem elektronskih sredstava komuniciranja dostaviti županijskom sudu na području kojega se nalazi psihijatrijska ustanova obavijest o prisilnom zadržavanju zajedno s liječničkom dokumentacijom o pregledu osobe s duševnim smetnjama s obrazloženjem razloga za prisilno zadržavanje.

(2) Psihijatrijska ustanova dužna je obavijest o prisilnom zadržavanju i liječničku dokumentaciju dostaviti u roku iz stavka 1. ovoga članka zakonskom zastupniku prisilno zadržane osobe i nadležnom centru za socijalnu skrb.

(3) Obrazac s odgovarajućim sadržajem obavijesti o prisilnom zadržavanju propisuje ministar zdravstva.

(4) Centar za socijalnu skrb iz stavka 2. ovoga članka nadležan je prema posljednjem prebivalištu odnosno boravištu prisilno zadržane osobe, a ako je prebivalište odnosno boravište prisilno zadržane osobe nepoznato prema području na kojem se nalazi psihijatrijska ustanova.

Članak 28.

(1) Postupak propisan člankom 26. i 27. ovoga Zakona primjenjuje se i na osobu s duševnim smetnjama koja se prisilno zadržava u slučaju kad je već smještena na liječenje u psihijatrijsku ustanovu uz njezin pristanak, pa pristanak opozove, ali su u međuvremenu nastupili uvjeti koji odgovaraju uvjetima za prisilni smještaj iz članka 22. ovoga Zakona te na osobu glede koje su ispunjeni uvjeti iz članka 22. ovoga Zakona koja se na drugi način našla u psihijatrijskoj ustanovi.

(2) Rok od 12 sati za dostavu obavijesti o prisilnom zadržavanju i liječničke dokumentacije županijskom sudu, centru za socijalnu skrb i zakonskom zastupniku osobe s duševnim smetnjama, počinje teći od opoziva pristanka smještene osobe.

Članak 29.

(1) U postupku prisilnog smještaja osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijsku ustanovu odlučuje sudac pojedinac županijskog suda nadležnog prema sjedištu psihijatrijske ustanove u kojoj je osoba s težim duševnim smetnjama prisilno zadržana ili smještena.

(2) Postupak po kojem sud odlučuje o prisilnom smještaju je izvanparnični postupak.

(3) U postupku za prisilni smještaj javnost je isključena.

(4) Isključenje javnosti ne odnosi se na zakonskog zastupnika i odvjetnika osobe s duševnim smetnjama.

(5) Dopustit će se da raspravi budu nazočne pojedine službene osobe koje se bave liječenjem i zaštitom osoba s duševnim smetnjama, znanstveni i javni radnici, a ukoliko se osoba s duševnim smetnjama tome ne protivi, odnosno ako se ona nije sposobna protiviti ako se tome ne protive njen zakonski zastupnik ili odvjetnik, može se to dopustiti i njenom bračnom drugu i bliskim srođnicima.

(6) Osobe koje su nazočne raspravi upozorit će se da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale te na posljedice otkrivanja tajne.

(7) Rasprava se može održati u odgovarajućoj prostoriji psihijatrijske ustanove i po potrebi na raspravi može biti nazočna i osoba s duševnim smetnjama o čijem se prisilnom smještaju vodi rasprava kao i predstavnik terapijskog tima.

Članak 30.

(1) Kad županijski sud primi obavijest o prisilnom zadržavanju ili na koji drugi način sazna za prisilno zadržavanje, donijet će rješenje o pokretanju postupka po službenoj dužnosti i postaviti osobi punomoćnika iz reda odvjetnika radi zaštite njezinih prava ako to ona već nije učinila.

(2) Sudac iz članka 29. stavka 1. ovoga Zakona dužan je bez odgode, a najkasnije u roku od 72 sata od primitka obavijesti o prisilnom zadržavanju, prisilno zadržanu osobu posjetiti u psihijatrijskoj ustanovi i ako je to s obzirom na njezino zdravstveno stanje moguće, obaviti s njom razgovor.

(3) U roku iz stavka 2. ovoga članka sudac će donijeti rješenje o nastavku prisilnog zadržavanja koje može trajati najduže 8 dana od trenutka prisilnog zadržavanja.

(4) Žalba protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka ne zadržava izvršenje.

Članak 31.

(1) Prije donošenja odluke o prisilnom smještaju ili o otpustu osobe s duševnim smetnjama, sud je dužan pribaviti pisano mišljenje jednog od psihijatar s liste stalnih sudskih vještaka koji nije zaposlen u psihijatrijskoj ustanovi u kojoj se nalazi prisilno zadržana osoba, o tome je li prisilni smještaj u psihijatrijskoj ustanovi prijeko potreban. Kad odlučuje o prisilnom smještaju djeteta ili maloljetne osobe sud je dužan ovo mišljenje pribaviti od psihijatra specijaliziranog za liječenje djece i maloljetnika.

(2) Iznimno, u slučaju kada zbog mogućnosti neodržavanja roka iz članka 33. ovoga Zakona ili druge objektivne okolnosti nije moguće postupiti na način određen stavkom 1. ovoga članka, pisano mišljenje može dati psihijatar s liste stalnih sudskih vještaka koji je zaposlen u ustanovi u kojoj se nalazi prisilno zadržana osoba.

(3) Psihijatar iz stavka 1. ovoga članka daje sudu pisano mišljenje o potrebi prisilnog smještaja nakon što osobno obavi pregled osobe s duševnim smetnjama.

(4) Prije donošenja odluke o prisilnom smještaju ili o otpustu, sud može zatražiti obavijesti i od centra za socijalnu skrb i od drugih osoba koje mogu dati potrebne podatke.

Članak 32.

Glede izuzeća sudaca primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku o izuzeću, a glede psihijatra i djelatnika nadležnog centra za socijalnu skrb odredbe toga zakona o izuzeću vještaka te odredbe Zakona o upravnom postupku o izuzeću službenih osoba.

Članak 33.

(1) Nakon provedenog postupka sud odlučuje rješenjem hoće li prisilno zadržana osoba i dalje ostati u psihijatrijskoj ustanovi ili će se otpustiti.

(2) Rješenje o prisilnom smještaju ili o otpustu sud je dužan izraditi i dostaviti bez odgode, a najkasnije u roku od 8 dana od primitka obavijesti i dokumentacije o prisilnom zadržavanju

(3) U rješenju o prisilnom smještaju sud određuje trajanje prisilnog smještaja do trideset dana računajući od dana kojeg je psihijatar donio odluku o prisilnom zadržavanju osobe s duševnim smetnjama.

Članak 34.

(1) Ako psihijatrijska ustanova utvrdi da prisilno smještena osoba treba ostati smještena i nakon isteka trajanja prisilnog smještaja određenog u rješenju suda, dužna je 7 dana prije isteka toga vremena predložiti sudu donošenje rješenja o produženju prisilnog smještaja. O prijedlogu psihijatrijske ustanove sud će odlučiti do isteka vremena određenog rješenjem o prisilnom smještaju iz članka 33. stavka 3. ovoga Zakona.

(2) Rješenjem iz stavka 1. ovoga članka sud može produžiti prisilni smještaj osobe u psihijatrijskoj ustanovi u trajanju do tri mjeseca od dana isteka vremena određenog rješenjem o prisilnom smještaju iz članka 33. stavka 3. ovoga Zakona.

(3) Svaki daljnji prisilni smještaj može se produžiti rješenjem suda na vrijeme do šest mjeseci.

Članak 35.

(1) Rješenje o produženom prisilnom smještaju sud donosi po istom postupku po kojem donosi i prvo rješenje o prisilnom smještaju.

(2) Sud je dužan rješenje o produženom prisilnom smještaju donijeti najkasnije do isteka prethodno određenog trajanja prisilnog smještaja.

Članak 36.

(1) Rješenje suda iz članka 33. do 35. ovoga Zakona mora biti obrazloženo i sadržavati pouku o pravu na žalbu.

(2) Rješenje se dostavlja prisilno smještenoj osobi, njezinom zakonskom zastupniku, bliskom srodniku s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu, opunomoćeniku, nadležnom Centru za socijalnu skrb i psihijatrijskoj ustanovi u kojoj je osoba s duševnim smetnjama prisilno smještena.

Članak 37.

(1) Protiv rješenja o prisilnom smještaju dopuštena je žalba županijskom sudu.

(2) Žalbu protiv rješenja mogu podnijeti osobe iz članka 36. stavka 2. ovoga Zakona.

(3) Žalba se podnosi u roku od 3 dana od dana dostave rješenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Članak 38.

(1) O žalbi iz članka 37. stavka 1. ovoga Zakona odlučuje vijeće županijskog suda od 3 suca na sjednici vijeća.

(2) Drugostupanjski sud dužan je o žalbi odlučiti u roku od 8 dana od dostave žalbe.

(3) Drugostupanjski sud može odbaciti žalbu kao nepravodobnu ili kao nedopuštenu, ili odbiti žalbu kao neosnovanu, ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti, ili ukinuti rješenje i prema potrebi uputiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

(4) Kada drugostupanjski sud ukine prvostupanjsko rješenje i uputi predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, prvostupanjski sud provest će postupak i donijeti rješenje u roku od 8 dana od dana primitka rješenja drugostupanjskog suda.

(5) U rješenju kojim ukida prvostupanjsko rješenje, vijeće iz stavka 1. ovoga članka može odrediti da se osoba s duševnim smetnjama prisilno zadrži do donošenja rješenja iz stavka 4. ovoga članka.

VI. OTPUST IZ PSIHIJATRIJSKE USTANOVE

Članak 39.

Postupak otpusta iz psihijatrijske ustanove dobrovoljno smještene osobe s duševnim smetnjama istovjetan je postupku otpusta iz druge zdravstvene ustanove osim u slučaju ako su nastupili uvjeti koji odgovaraju uvjetima iz članka 22. ovoga Zakona. Tada će se osoba prisilno zadržati u skladu sa člankom 28. ovoga Zakona.

Članak 40.

(1) Prisilno smještena osoba otpustit će se iz psihijatrijske ustanove nakon što prestanu razlozi zbog kojih je određen prisilni smještaj. Odluku o otpustu prisilno smještene osobe donosi predstojnik odjela ili psihijatar kojeg je predstojnik za to posebno ovlastio.

(2) Psihijatrijska ustanova dužna je bez odgađanja poslati sudu obavijest o otpustu prisilno smještene osobe iz stavka 1. ovoga članka i obrazloženje odluke o tom otpustu.

Članak 41.

brisan

Članak 42.

Kad u slučajevima propisanim ovim Zakonom osobu s duševnim smetnjama treba otpustiti iz psihijatrijske ustanove, a ona zbog svojega psihofizičkog stanja i uvjeta u kojima živi izvan ustanove nije sposobna brinuti se o sebi niti ima rođake ili druge osobe koje su po zakonu dužne i mogu se brinuti o njoj, premjestit će se iz psihijatrijske ustanove u socijalnu ustanovu po postupku predviđenom Zakonom o socijalnoj skrbi.

Članak 43.

Prisilno smještenim osobama psihijatrijska ustanova može odobriti privremeni izlazak iz psihijatrijske ustanove iz razloga oporavka ili medicinske terapije, osim ako se radi o osobi prisilno smještenoj po odredbama iz glave VII. ovoga Zakona.

VII. POSTUPAK PRISILNOG SMJEŠTAJA PREMA NEUBROJIVIM OSOBAMA I OSUĐENICIMA

1. Postupak prisilnog smještaja prema neubrojivim osobama

Članak 44.

(1) Sud će donijeti odluku o prisilnom smještaju neubrojive osobe ako je na temelju mišljenja vještaka psihijatra utvrdio da ima teže duševne smetnje i da je opasna za okolinu.

(2) Neubrojiva osoba je opasna za okolinu ako postoji visoki stupanj vjerojatnosti da bi ta osoba zbog duševnih smetnji, zbog kojih je nastupila njezina neubrojivost, mogla ponovno počinuti kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine.

Članak 44.a

(1) Postupak prisilnog smještaja prema odredbama članka 44. do 50.a ovoga Zakona provodi se prema osobama kojima je prisilni smještaj odredio sud u kaznenom postupku.

(2) U postupku prisilnog smještaja neubrojivih osoba primjenjivat će se odredbe članka 44. do 50.a ovoga Zakona, a ako u tim odredbama nije što posebno propisano primjenjivat će se odredbe ovoga Zakona.

(3) Prisilni smještaj započinje pravomoćnošću rješenja o određivanju prisilnoga smještaja u kaznenom postupku, odnosno rješenja o njegovom izvršenju prije pravomoćnosti (članak 462. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku).

(4) Nakon proteka vremena koje odgovara najvišoj zapriječenoj kazni za djelo koje je neubrojiva osoba počinila postupak otpusta provodi se prema odredbama glave VI. ovoga Zakona.

Članak 45.

(1) Prvostupanjski sud koji je sudio u kaznenom postupku u kojem je određen prisilni smještaj neubrojivoj osobi dostavit će sudu nadležnom za postupak prisilnog smještaja (u daljnjem tekstu: sud) prijepise:

- presude kojom se utvrđuje da je optuženik počinio protupravno djelo u stanju neubrojivosti,
- rješenje o prisilnom smještaju s naznakom datuma njihove pravomoćnosti, odnosno pravomoćnosti rješenja iz članka 462. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku,
- nalaza i mišljenja vještaka,
- izvotka iz kaznene evidencije,
- socijalne ankete ako njome raspolaze, a po potrebi i druge podatke.

(2) Sud će neubrojivoj osobi postaviti opunomoćenika iz redova odvjetnika radi zaštite njezinih prava ako to ona sama ne učini.

(3) Sud će dostaviti bez odgode Ministarstvu zdravstva prijepis presude kojom se utvrđuje da je optuženik počinio protupravno djelo u stanju neubrojivosti i rješenje o prisilnom smještaju, nalaz i mišljenje vještaka, a po potrebi i druge podatke potrebne za donošenje odluke o izboru ustanove u kojoj će se provoditi prisilni smještaj. Ministarstvo zdravstva će u roku od tri dana od primitka rješenja iz stavka 1. ovoga članka donijeti odluku o izboru psihijatrijske ustanove u kojoj će se provoditi prisilni smještaj neubrojive osobe i tu će odluku dostaviti sudu. Ministarstvo zdravstva će toj ustanovi dostaviti prijepise navedenih dokumenata i druge podatke potrebne za planiranje i provođenje forenzičkog tretmana neubrojive osobe.

(4) Nakon primitka odluke Ministarstva zdravstva iz stavka 3. ovoga članka sud će u roku od tri dana donijeti rješenje o upućivanju neubrojive osobe u psihijatrijsku ustanovu radi provođenja prisilnog smještaja.

(5) Rješenje o upućivanju neubrojive osobe u psihijatrijsku ustanovu sadrži:

- osobne podatke o neubrojivoj osobi koja se upućuje,
- podatke o presudi i rješenju na temelju kojih se upućuje,
- psihijatrijsku ustanovu u koju se upućuje,
- naznaku da je prisilni smještaj određen na rok od šest mjeseci,
- dan, mjesec i godinu kada je počeo teći taj rok i kada ističe, te
- dan, mjesec i godinu kada se neubrojiva osoba upućuje u psihijatrijsku ustanovu.

(6) Rješenje o upućivanju neubrojive osobe u psihijatrijsku ustanovu dostavlja se neubrojivoj osobi, njenom zakonskom zastupniku, a ako ga nema, bliskoj osobi, opunomoćeniku, ustanovi u kojoj je neubrojiva osoba pritvorena i psihijatrijskoj ustanovi u kojoj će se provoditi prisilni smještaj.

(7) Žalba protiv rješenja o upućivanju ne zadržava njegovo izvršenje.

Članak 45.a

Sud može, na obrazloženi prijedlog Ministarstva zdravstva, donijeti rješenje o premještaju neubrojive osobe u drugu psihijatrijsku ustanovu kojim će izmijeniti rješenje o upućivanju neubrojive osobe u psihijatrijsku ustanovu, odnosno rješenje o produljenju prisilnog smještaja.

Članak 46.

(1) Privremeni izlazak neubrojive osobe iz psihijatrijske ustanove radi njezine forenzičke terapije i rehabilitacije te socijalne adaptacije ili iz drugih opravdanih razloga odobrit će se ako postoji visoki stupanj vjerojatnosti da za vrijeme izlaska neće biti ugroženi njezin ili tuđi život, zdravlje ili sigurnost.

(2) O prvom izlasku neubrojive osobe i o kasnijim izlascima duljima od petnaest dana na temelju pisanoga obrazloženog prijedloga predstojnika odjela odlučuje sud. Odluku o ostalim izlascima donosi predstojnik odjela, o čemu izvješćuje sud.

(3) Rješenjem kojim odlučuje o izlascima duljima od petnaest dana sud može odrediti zabranu napuštanja boravišta, posjećivanja određenih mjesta, susretanja i druženja s određenim osobama.

(4) Predstojnik odjela je dužan poduzeti sve mjere i radnje radi sprječavanja mogućega opasnog ponašanja neubrojive osobe za vrijeme privremenog izlaska.

Članak 47.

(1) Ako predstojnik odjela smatra da neubrojivoj osobi treba produljiti prisilni smještaj dužan je najmanje petnaest dana prije isteka trajanja prisilnog smještaja podnijeti sudu pisani obrazloženi prijedlog za produljenje smještaja.

(2) Ako sud utvrdi da i dalje postoje razlozi za prisilni smještaj neubrojive osobe iz članka 44. stavka 1. ovoga Zakona donijet će rješenje o produljenju prisilnog smještaja prije isteka trajanja prisilnog smještaja.

(3) Prisilni smještaj neubrojivoj osobi produljuje se na rok od godinu dana.

Članak 48.

(1) Ako predstojnik odjela smatra da neubrojivu osobu treba otpustiti, dužan je odmah, a najkasnije petnaest dana prije isteka trajanja prisilnog smještaja, podnijeti sudu pisani obrazloženi prijedlog za otpust.

(2) Neubrojiva osoba kojoj je prisilni smještaj produljen, njezin zakonski zastupnik, bliska osoba i opunomoćenik mogu podnijeti zahtjev za otpust jednom u godini dana.

(3) Sud će donijeti rješenje o otpustu neubrojive osobe iz psihijatrijske ustanove ako utvrdi na temelju mišljenja liječničkog tima liječnika psihijatarata koji su liječili neubrojivu osobu da ona više nema teže duševne smetnje ili da nije opasna za okolinu.

(4) Sud će donijeti rješenje o uvjetnom otpustu nebrojive osobe i njezinom liječenju na slobodi ako je na temelju mišljenja liječničkog tima liječnika psihijatar koji su liječili nebrojivu osobu i utvrdio da je za otklanjanje opasnosti za okolinu dostatno njeno liječenje na slobodi.

Članak 48.a

(1) Uvjetni otpust može trajati najdulje tri godine.

(2) Za vrijeme uvjetnog otpusta sud će na prijedlog liječnika psihijatra, ako utvrdi da nebrojiva osoba više nema teže duševne smetnje ili da nije opasna za okolinu, rješenjem odrediti prestanak liječenja nebrojive osobe.

(3) Ako kod nebrojive osobe koja je na uvjetnom otpustu dođe do pogoršanja zdravstvenog stanja i uslijed toga do visokog stupnja vjerojatnosti da bi zbog duševnih smetnji, zbog kojih je nastupila njezina nebrojivost, mogla ponovno počinuti teže kazneno djelo, sud će opozvati uvjetni otpust.

Članak 49.

(1) Sud će postupak za otpust, uvjetni otpust ili produljenje prisilnog smještaja započeti povodom prijedloga predstojnika odjela psihijatrijske ustanove, zahtjeva osoba iz članka 48. stavka 2. ovoga Zakona, ili po službenoj dužnosti ako petnaest dana prije isteka trajanja prisilnog smještaja ne primi prijedlog za otpust, odnosno za produljenje smještaja nebrojive osobe.

(2) O produljenju prisilnog smještaja, uvjetnom otpustu ili otpustu nebrojive osobe sud odlučuje nakon provedene rasprave. O raspravi će se izvjestiti nebrojiva osoba, njezin zakonski zastupnik, punomoćnik, bračni ili izvanbračni drug, prema potrebi i druge bliske osobe te njezin liječnik psihijatar, centar za socijalnu skrb (članak 27. stavak 4.) i državni odvjetnik. Rasprava se ne može održati bez prisutnosti opunomoćenika i liječnika psihijatra nebrojive osobe.

(3) Ako nebrojiva osoba ne može doći na raspravu, sudac će je posjetiti u psihijatrijskoj ustanovi i, ako je to s obzirom na njezino zdravstveno stanje moguće, obaviti s njom razgovor. Sud će u pravilu raspravu održati u odgovarajućoj prostoriji psihijatrijske ustanove.

(4) Rješenje o produljenju prisilnog smještaja nebrojive osobe sadrži: osobne podatke o nebrojivoj osobi koja je prisilno smještena, podatke o presudi i rješenju na temelju kojih je njen prisilni smještaj određen, psihijatrijsku ustanovu u kojoj je smještena, naznaku da se prisilni smještaj produljuje na rok od jedne godine, dan, mjesec i godinu od kada je prisilni smještaj započeo te dan, mjesec i godinu kada ističe.

(5) Rješenje o otpustu sadrži osobne podatke o nebrojivoj osobi koja je prisilno smještena, podatke o presudi i rješenju na temelju kojih je njen prisilni smještaj bio određen, psihijatrijsku ustanovu u kojoj je smješten, dan, mjesec i godinu kada je započeo prisilni smještaj.

(6) Rješenje o uvjetnom otpustu sadrži, uz podatke iz prethodnog stavka, obveze uvjetno otpuštene osobe u njezinom forenzičkom tretmanu na slobodi.

Članak 49.a

(1) U postupku prestanka uvjetnog otpusta i opoziva uvjetnog otpusta primjenjuju se odredbe članka 49. stavka 2. ovoga Zakona.

(2) Rješenje o prestanku uvjetnog otpusta sadrži osobne podatke o nebrojivoj osobi koja je bila prisilno smještena, podatke o presudi i rješenju na temelju kojih je njen prisilni smještaj bio određen, podatke o rješenju o uvjetnom otpustu te odluku o prestanku liječenja.

(3) Rješenje o opozivu uvjetnog otpusta sadrži osobne podatke o nebrojivoj osobi koja je prisilno smještena, podatke o presudi i rješenju na temelju kojih je njen prisilni smještaj bio određen, podatke o rješenju o uvjetnom otpustu koje se opoziva, psihijatrijsku ustanovu u koju će se smjestiti te naznaku da se prisilni smještaj produljuje na rok od jedne godine.

(4) Sud će, na temelju rješenja o opozivu uvjetnog otpusta, izdati dovedbeni nalog koji sadrži: ime i prezime nebrojive osobe i druge potrebne osobne podatke, podatke o rješenju o opozivu uvjetnog otpusta i psihijatrijsku ustanovu u koju će nebrojiva osoba biti dovedena, kao i službeni pečat i potpis suca koji izdaje nalog.

(5) Dovedbeni nalog izvršavaju redarstvene vlasti, u suradnji sa zdravstvenim djelatnicima psihijatrijske ustanove. Osoba kojoj je povjereno izvršenje naloga predaje nalog nebrojivoj osobi i poziva ju da pođe s njom. Ako nebrojiva osoba to odbije, dovest će se prisilno.

Članak 50.

(1) Kada odlučuje o produljenju, otpustu, uvjetnom otpustu, privremenom izlasku te prestanku ili opozivu uvjetnog otpusta nebrojive osobe zbog složenosti slučaja (op. ur.: sud) može, a zbog nedostatka u obrazloženju prijedloga predstojnika odjela mora zatražiti nalaz i mišljenje vještaka psihijatra.

(2) Nalaz i mišljenje vještaka iz stavka 1. ovoga članka sud može zatražiti i na prijedlog nebrojive osobe ili njezinog zastupnika.

(3) Vještak daje svoje mišljenje na temelju psihijatrijskog pregleda nebrojive osobe, uvida u raspoloživu medicinsku dokumentaciju i u spis predmeta.

(4) Vještačenje u postupku prisilnog smještaja nebrojivih osoba može se zatražiti isključivo od forenzičkih psihijatar koji se bave liječenjem prisilno smještenih nebrojivih osoba na drugim forenzičkim odjelima u Republici Hrvatskoj ili od vještaka forenzičkih psihijatar koji se nalaze na posebnom popisu vještaka koji odobrava Hrvatska liječnička komora.

Članak 50.a

(1) Rješenja iz članka 49. stavka 4., 5. i 6. te članka 49.a stavka 2. i 3. ovoga Zakona sud će dostaviti osobama iz članka 36. stavak 2. ovoga Zakona i državnom odvjetniku.

(2) Protiv rješenja iz stavka 1. ovoga članka pravo žalbe imaju osobe iz članka 36. stavka 2. ovoga Zakona i državni odvjetnik.

(3) Žalba protiv rješenja o otpustu odgađa njegovo izvršenje.

2. Postupak prisilnog smještaja prema osuđenima

Članak 51.

(1) Kad se kod osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora utvrdi postojanje duševnih smetnji, postupit će se prema odredbama zakona kojim se propisuje izvršenje kaznenopravnih i prekršajnih sankcija.

(2) Postupak prema osobama iz stavka 1. ovoga članka osim u pogledu prisilnog smještaja izjednačen je s postupkom prema drugim osobama s duševnim smetnjama.

Članak 52.

Odredba članka 51. stavka 2. ovoga Zakona primjenjuje se i na osuđenika kojemu je uz kaznu zatvora sud izrekao i sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja za vrijeme izdržavanja te kazne.

Članak 53.

Mjera obveznoga psihijatrijskog liječenja na slobodi, primijenit će se na način određen Kaznenim zakonom i propisima o izvršenju kaznenopravnih i prekršajnih sankcija.

VIII. PRIMJENA FIZIČKE SILE U ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Članak 54.

(1) Fizička sila ili izdvajanje u zaštiti osobe s duševnim smetnjama primijenit će se u psihijatrijskoj ustanovi samo kad je to jedino sredstvo da se tu osobu spriječi da svojim napadom ne ugrozi život ili zdravlje druge osobe ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili oštetiti tuđu imovinu veće vrijednosti.

(2) Fizička sila ili izdvajanje iz stavka 1. ovoga članka primijenit će se samo u mjeri i na način prijeko potreban radi otklanjanja opasnosti izazvane napadom osobe s duševnim smetnjama.

(3) Primjena fizičke sile ili izdvajanja smije trajati samo dok je nužno da se ostvari svrha iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 55.

Fizička sila je u smislu ovoga Zakona uporaba sredstava za fizičko ograničavanje kretanja i djelovanja osoba s duševnim smetnjama. Zdravstveni djelatnici u tu svrhu koriste sredstva sukladno propisima ministra zdravstva. Kada tijela unutarnjih poslova postupaju prema članku 24. i 59. ovoga Zakona koriste sredstva sukladno propisima o unutarnjim poslovima.

Članak 56.

(1) Odluku o primjeni fizičke sile ili izdvajanja iz članka 54. ovoga Zakona donosi psihijatar te nadzire njezinu primjenu.

(2) Kada zbog iznimne žurnosti nije moguće čekati da odluku donese psihijatar, odluku o primjeni fizičke sile ili izdvajanja može donijeti doktor medicine, medicinska sestra ili tehničar, koji su dužni o tome odmah obavijestiti psihijatra koji će odlučiti o njenoj daljnjoj primjeni.

Članak 57.

Kod izdvajanja osobe s duševnim smetnjama ili pri uporabi stezulje ili drugog oblika fizičkog obuzdavanja osobe s duševnim smetnjama obvezno je osigurati stalno praćenje tjelesnog i duševnog stanja te osobe od strane stručnoga medicinskog osoblja.

Članak 58.

(1) Prije nego što se na nju primijeni fizička sila, osoba će, ako je to s obzirom na okolnosti slučaja moguće biti na to upozorena.

(2) Razlozi, način i mjera primjene fizičke sile te ime osobe koja je donijela odluku o njezinoj primjeni obvezno se upisuju u liječničku dokumentaciju.

(3) Roditelji maloljetne osobe s duševnim smetnjama ili zakonski zastupnik ili skrbnik osobe s duševnim smetnjama obavijestit će se odmah o primjeni fizičke sile ili izdvajanja.

Članak 59.

(1) Ovlaštene službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dužne su na poziv doktora medicine pružiti pomoć zdravstvenim djelatnicima pri savladavanju tjelesnog otpora osobe iz članka 22. ovoga Zakona, ali samo dok ta osoba pruža tjelesni otpor te dok se ne osigura zbrinjavanje i otklanjanje neposredne opasnosti te osobe.

(2) Kada postoji izravna opasnost da će osoba s duševnim smetnjama svojim ponašanjem u psihijatrijskoj ustanovi napasti na život ili tijelo neke osobe ili otuđiti, uništiti ili teže oštetiti imovinu te ustanove, službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova dužne su na poziv ravnatelja ili zdravstvenog djelatnika kojeg je za to ovlastio ravnatelj psihijatrijske ustanove žurno pružiti odgovarajuću pomoć.

(3) Osoba koja je uputila pozive iz stavka 1. i 2. ovoga članka dužna ga je naknadno u pisanom obliku obrazložiti te to obrazloženje uložiti u liječničku dokumentaciju.

IX. POVJERENSTVO ZA ZAŠTITU OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA I PSIHIJATRIJSKE USTANOVE

Članak 60.

(1) Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama osniva se pri Ministarstvu zdravstva Republike Hrvatske.

(2) Sredstva za rad Državnog povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama osiguravaju se u državnom proračunu.

Članak 61.

(1) Državno povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama nadležno je:

a) poduzimati mjere za sprječavanje nastanka duševnih bolesti i drugih duševnih smetnji,

b) unaprjeđivati postupanje prema osobama s duševnim smetnjama,

c) pratiti provođenje postupaka propisanih ovim Zakonom i predlagati psihijatrijskoj ustanovi i nadležnom državnom tijelu mjere za otklanjanje uočenih nezakonitosti,

- d) nadzirati poštovanje ljudskih prava i sloboda i dostojanstva osoba s duševnim smetnjama,
- e) po vlastitoj prosudbi ili na prijedlog treće osobe ispitivati pojedinačne slučajeve prisilnog zadržavanja ili prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, odnosno smještaja djece, maloljetnih osoba, osoba lišenih poslovne sposobnosti te punoljetnih osoba koje nisu sposobne dati pristanak,
- f) primati prigovore i pritužbe osoba s duševnim smetnjama, njihovih zakonskih zastupnika, članova obitelji, opunomoćnika, trećih osoba, ili centra za socijalnu skrb te poduzimati potrebne mjere provjere i nadzora,
- g) predlagati nadležnom sudu donošenje odluke o otpustu iz psihijatrijske ustanove.

(2) Državno povjerenstvo posjećuje najmanje jednom u šest mjeseci i to bez najave psihijatrijsku ustanovu radi provjere uvjeta i načina provođenja zaštite i liječenja osoba s duševnim smetnjama.

Članak 62.

(1) Ustroj i rad Državnog povjerenstva propisuje ministar zdravstva.

(2) Na sve članove povjerenstva se primjenjuje obveza čuvanja profesionalne odnosno službene tajne u skladu sa člankom 17. ovoga Zakona.

Članak 63.

(1) Zaštitu i liječenje osoba s duševnim smetnjama obavljaju psihijatrijske ustanove.

(2) Smještaj i liječenje nebrojivih osoba obavlja se samo u javnim psihijatrijskim ustanovama koje odredi Ministarstvo zdravstva.

X. KAZNE NE ODREDBE

Članak 64.

(1) Psihijatrijska ustanova kazniti će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 300.000,00 kuna za prekršaj ako:

1. pregleda ili podvrgne osobu s duševnim smetnjama liječničkom postupku bez prethodnog valjanog pristanka (članak 8. i 9.),
2. osobi s duševnim smetnjama ometa ili uskraćuje prava iz članka 10. ovoga Zakona,
3. u liječenju osobe s duševnim smetnjama postupi suprotno članku 15. ovoga Zakona,
4. poduzima biomedicinska istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama suprotno članku 16. ovoga Zakona,
5. povrijedi obvezu čuvanja profesionalne odnosno službene tajne (članak 17.),
6. vodi i postupa s medicinskom dokumentacijom suprotno članku 18. i 19. ovoga Zakona,
7. dobrovoljno smjesti osobu s duševnim smetnjama suprotno članku 21. ovoga Zakona,

8. o prisilnom zadržavanju osobe ne obavijesti županijski sud u roku od 12 sati od donošenja odluke o prisilnom zadržavanju (članak 27. stavak 1.),

9. ne otpusti osobu s duševnim smetnjama istekom trajanja prisilnog smještaja ili o otpustu ne obavijesti sud (članak 40.),

10. u roku od 7 dana prije isteka trajanja prisilnog smještaja ne zatraži od suda donošenje rješenja o otpustu ili o produženom prisilnom smještaju nebrojive osobe (članak 34. stavak 1.),

11. dopusti prisilno smještenoj osobi privremeni izlazak iz psihijatrijske ustanove suprotno članku 46. ovoga Zakona,

(2) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 10.000,00 kuna osoba čijom je radnjom ostvaren prekršaj iz stavka 1. ovoga članka i odgovorna osoba u psihijatrijskoj ustanovi.

XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 65.

Ministar zdravstva dužan je donijeti provedbene propise na koje je ovlašten po odredbama ovoga Zakona u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 66.

Psihijatrijska će ustanova u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona obavijestiti nadležni županijski sud o svim osobama koje su se na dan stupanja na snagu ovoga Zakona zatekle u psihijatrijskoj ustanovi bez pristanka.

Članak 67.

Županijski sud će najkasnije u roku od 30 dana po primitku obavijesti iz članka 66. ovoga Zakona donijeti rješenja sukladno članku 34. ovoga Zakona za sve osobe koje su prisilno smještene u psihijatrijsku ustanovu prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 68.

U sudskom postupku o prisilnom smještaju ako pojedina pitanja nije moguće riješiti prema pravilima izvanparničnog postupka odgovarajuće će se primjenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine", br. 53/91.).

Članak 69.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti članak 29. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Narodne novine", br. 11/94., 75/95., 55/96. i 1/97. - pročišćeni tekst).

Članak 70.

Ovaj Zakon stupa na snagu 1. siječnja 1998. godine.